

Mùa xuân Mã Pì Lèng

Tết át Dậu, đoàn Nhiếp ảnh Hồng Hà gồm 14 nhiếp ảnh gia từ Hà Nội qua Bắc Ninh, Bắc Giang, Lạng Sơn, Tuyên Quang... đường núi thật quanh co, hiểm trở, với hàng trăm đèo dốc, cua “tay áo”... Hà Giang tiếp giáp biên giới Việt -Trung - nơi địa đầu của biên cương Tổ quốc, có chiều dài đường biên tới 274 km. Hà Giang giáp với Cao Bằng ở phía đông; Yên Bái - Lào Cai ở phía tây và Tuyên Quang ở phía nam.

Địa hình Hà Giang khá phức tạp, có thể chia thành ba vùng rõ rệt. Vùng núi đá phía bắc có độ dốc gần như dựng đứng, tạo nên những thung lũng hẹp, kín gió, khí hậu ở đây trung bình hàng năm từ 24 - 280c, thật dễ chịu. Nhưng mùa đông lại khá rét, có khi xuống đến 3 - 40c. Vùng núi đất ở phía tây thượng nguồn sông Chảy, sườn núi dốc, đèo cao, thung lũng và lòng suối hẹp. Vùng thứ ba đồi núi thấp. ở hai bên triền núi thung lũng sông Lô và trung tâm thị xã Hà Giang có khí hậu lý tưởng, trung bình từ 21 - 230c.

Hà Giang có đến trên 20 dân tộc như Kinh, Tày, Nùng, H'Mông, Cao Lan, Sán Dìu, Hoa... Hà Giang có đỉnh Tây Côn Lĩnh cao đến 2419 mét. Nhiều khu rừng gần như nguyên sinh, với nhiều gỗ quý và hàng nghìn loại dược liệu chữa bệnh. Động vật quý hiếm như hổ, báo, công, trĩ, phượng hoàng, tê tê...

Hà Giang có di tích và thắng cảnh đẹp tuyệt vời, với những địa danh như suối Tiên, hang Phương Thiện, hang Chui, động Tiên, Cổng trời Quản Bạ, động én, cổng trời Đồng Văn, Dinh họ Vương (Chí Sinh) rồi chợ tình Khâu Vai giàu nét văn hóa, đậm đà bản sắc dân tộc.

Đi trên máy bay mà nhìn xuống, Hà Giang là một thị xã nhỏ xinh, khá đẹp nằm trong khu lòng chảo, xung quanh là núi, có dòng sông Lô lịch sử chảy qua uốn lượn mềm mại như một dải lụa đào duyên dáng.

Theo thông tin của các nhà khảo cổ học cho biết thì ở trung tâm thị xã có khu di chỉ khảo cổ học Đồi Thông trong quá trình khai quật, đã tìm thấy hàng ngàn di vật thời tiền sử và được xác định là một trong những vùng văn hóa xuất hiện sớm nhất ở Việt Nam.

Cách thị xã Hà Giang 2 km ở phía bắc có Kỳ đài (để cấm cò), có động Tiên và suối Tiên. Tương truyền xưa kia các nàng tiên trên trời thường xuống thăm động và tắm trần ở suối nên sau đó có tên gọi “động Tiên” và “suối Tiên”. Chưa biết thực hư thế nào nhưng nước ở Suối Tiên trong vắt và mát lạnh. Nhân dân quanh vùng hằng năm vẫn thường đến động Tiên lấy nước để rửa và cầu may vào lúc giao thừa năm mới.

Được biết tỉnh Hà Giang đã có dự án quy hoạch Suối Tiên thành khu nghỉ mát hiện đại và xây dựng làng văn hóa các dân tộc ở Hà Giang. Nơi đây ngày xưa chỉ dành cho tiên tắm. Bây giờ là dành cho người trần tắm, khi có điều kiện đến Hà Giang du lịch.

Cách thị xã Hà Giang 7 km về phía nam có động Phương Thiện, hang Chui và hang Dơi. Thăm các hang động và thắng cảnh ở nơi đây du khách có thể được thưởng thức các thứ sản vật đặc biệt như mận, lê, táo, cam và chè Tuyết cổ thụ mọc trên độ cao 900 mét. Hang Chui là tên rất gợi về hình tượng bởi cửa hang không lớn, khi vào hang phải chui qua gần 100 mét vào được lòng hang rất rộng, có nhiều nhũ đá rủ xuống đủ mọi hình thù để chúng ta thả sức mà tưởng tượng. Hang Dơi là nơi cư trú của các loài dơi, một động vật có ích, cùng nằm trong khu vực ấy.

Cách thị xã Hà Giang 40 km về phía bắc có cổng trời Quản Bạ. ở Quản Bạ có truyền thuyết về núi cô Tiên đầy thơ mộng. Khí hậu nơi đây rất lý tưởng cho du khách đến du lịch và nghỉ dưỡng không hề thua kém Sapa hay Tam Đảo, Đà Lạt hay Bà Nà.

Đến cổng trời Quản Bạ, không ai bảo ai, mọi người cùng reo “ồ” lên một tiếng: “Thung lũng Tiên”, “cực kỳ đẹp”! Nhưng than ôi, nắng đã hết. Màn đêm từ từ chầm xuống đôi gò bông đào mà nữ nhiếp ảnh gia Nguyễn Thị Đan Quế đã hóm hỉnh phát hiện khi nắng chiều tập trung vào hai quả núi như đôi gò bông đào trên thân hình phụ nữ nằm ngửa nhìn trời? Và chỉ quanh khu vực “Thung lũng Tiên” ấy thôi, với hàng

chục tay máy và lão luyện như lão tướng Lê Vượng (đã gần 90 tuổi) cũng có thể chụp cả ngày chưa hết cảnh đẹp, cuộc sống và con người ở đây. Nghệ sĩ trưởng đoàn Đình Quang Thành đang ở tuổi “thất thập” người đã từng đặt chân đến tận Lũng Cú (Hà Giang) tới 7 - 8 lần nhưng lần này gần như ông ít chụp hơn mà cảm thấy mãi nguyện khi mọi người phát hiện ra nét đẹp và liên tục bấm máy. Đêm hôm ấy chúng tôi nghỉ lại ở thị trấn Yên Minh lấy sức để sáng hôm sau khởi hành lên Đồng Văn, Mèo Vạc. Đường lên đỉnh Tây Côn Lĩnh cao trên 2000 mét, dốc dựng đứng, phải vượt qua đèo dốc, vén màn sương dày đặc, chiếc xe chậm chậm lắc lư bò lên đèo như làm xiếc. Càng lên cao, một bên vách núi đá dựng đứng, một bên là vực thẳm sâu hoắm. Lên tới đỉnh, gió hú, tai ù đặc. Dãy núi trước mặt cao trên nghìn mét được chẻ làm đôi bởi con sông Nho Quế dưới chân núi nhỏ như sợi chỉ tạo nên cảm giác rờn rợn.

- Đây là đỉnh núi có tên là Mã Pì Lèng. Nghệ sĩ Đình Quang Thành đang giới thiệu - Các vị có biết cái tên Mã Pì Lèng là gì không? Theo tiếng dân tộc ở địa phương đây là địa danh mà ngày xưa ngựa của các quan đi sứ sang Trung Quốc vẫn thường qua lại. Đến đây tự nhiên ngựa dừng chânม้า vó không chịu đi nữa. Bờm dựng ngược, miệng hí vang báo hiệu phía trước nguy hiểm quá!

Quả thực khi nhìn xuống vực tự nhiên chân tay tôi bủn rủn và chợt nghĩ ra câu thơ nổi tiếng của thi sĩ Hồ Xuân Hương vịnh “Kẽm Trống” ở Ninh Bình:

Hai bên là núi, giữa là sông

Có phải nơi này Kẽm Trống không?

Nếu ngày ấy Hồ Xuân Hương đến được Mã Pì Lèng và ngắm sông Nho Quế, chắc hẳn sẽ có thơ vịnh cái “Kẽm Nho Quế” hóm hỉnh, tài hoa, hồn nhiên, thật hình tượng và lãng mạn hơn nhiều?

Tại nơi đây 45 năm về trước, nghệ sĩ lão thành Lê Vượng đã đôi ba lần đi với GS.Họa sĩ Nguyễn Đỗ Cung, với nhà nghiên cứu mỹ thuật Nguyễn Du Chi lên nghiên cứu, sưu tầm hiện vật các dân tộc cho Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam. Đứng trên đỉnh Mã Pì Lèng hôm nay, nghệ sĩ Lê Vượng nhìn như thôi miên, bấm máy liên tục và không quên sự so sánh mang tính nghề nghiệp: Phong cảnh đẹp quá, khác quá! Trước kia chưa có đường xe, nay đã có đường nhựa uốn lượn vòng quanh xa tít tắp. Con đường từ dưới chân lên tới đỉnh trông xa như con rắn khổng lồ đang bò trên đỉnh núi...

Năm 1967, Bộ Giao thông Vận tải có tổ chức cho các văn nghệ sĩ Việt Nam nổi tiếng đi thực tế lên Hà Giang bằng đường sông, đường bộ gồm các nhà văn, nhà thơ: Nguyễn Tuân, Xuân Diệu, Chế Lan Viên, anh Thơ, Quang Dũng, Văn Cao và họa sĩ Nguyễn Sáng... Trong chuyến đi ấy còn có nghệ sĩ nhiếp ảnh Đình Quang Thành. Ngoài việc đi thực tế sáng tác, các thành viên trong đoàn còn tổ chức giới thiệu tác phẩm, bình thơ, vẽ tranh, chụp ảnh... Đó là một chuyến đi “hợp đồng binh chủng” tuyệt đẹp. ở thời kỳ đầu chống chiến phá hoại của Mỹ, phải chăng thiên tùy bút Sông Đà được viết ra sau chuyến đi ấy?

Cụ Nguyễn thích nhất cái “Cổng trời Đồng Văn” cao trên 1000 mét so với mặt biển. Cụ đứng ngắm mãi không chán mắt và hít hà không khí trong lành do trời đất nước Việt ban tặng. Cụ gật gù tán thưởng với những câu tổng kết mang tính khái quát:

“Thấy nhau trong tầm mắt, gặp nhau mất nửa ngày” và “Đất không ba bước bằng, trời không ba ngày nắng”; Nếu ai lên Hà Giang mà chưa biết, chưa lên Lũng Cú hoặc đến Lũng Cú mà chưa đến Đồng Văn thì “vứt” bởi Lũng Cú còn là “nóc nhà của Việt Nam”! Đến Đồng Văn cũng nên biết đến Sà Phìn - nơi có dinh thự của ông hoàng họ Vương, để biết được kiểu ăn chơi tốn kém, trình độ kiến trúc độc đáo ấy. Công trình đều được làm bằng gỗ quý, mái cũng lợp bằng ngói gỗ Pomu nốt. Nói chuyện với cụ Nguyễn, nhà thơ Xuân Diệu cho rằng cái chợ tình Khâu Vai là “độc nhất vô nhị” ở Việt Nam bởi là chợ nhưng không bao giờ mua, không bao giờ bán. Chuyện một đôi trai gái ở hai bộ lạc yêu nhau nhưng không lấy được nhau, họ phải chia tay để tránh cho sự đổ máu giữa hai dòng họ. Đây là một sự hy sinh lớn lao trong tình yêu. Điểm hẹn gặp gỡ ở Khâu Vai từ đây trở thành địa danh tụ họp mỗi năm một lần của tình yêu đôi lứa thuộc các lứa tuổi. Đây là một câu

chuyện tình đẹp, đã trở nên huyền thoại, một nét sinh hoạt văn hóa độc đáo nhưng đặt tên là "Chợ" - chợ tình quả thật chưa hay.

Nói về di tích, thắng cảnh của Hà Giang, nghệ sĩ Trần Hà có hơn 10 năm du học bên Đông Đức và Tây Đức như thành phố Dresden (nơi có Bảo tàng nghệ thuật Dresden nổi tiếng thế giới); vùng Sachsisch Schweit, nơi có núi đá vôi với những phong cảnh đẹp được ví như Thụy Sĩ của xứ Sachsen, thành phố cảng Rostock (là nơi nghỉ mát mùa hè); rồi thủ đô Beclin (Đông và Tây) cùng nhiều thành phố khác. Ông đã chụp khá nhiều ảnh về đất nước tươi đẹp ấy theo cách nhìn, cách cảm và cách thể hiện rất "Đức" nhưng đứng trước phong cảnh và con người ở vùng cao Hà Giang ở Việt Nam, ông cho biết:

- Việt Nam có những nét đẹp độc đáo riêng, không thể trộn lẫn. Mấy năm gần đây vùng cao Sapa (Lào Cai), Mẫu Sơn (Lạng Sơn) hay có mưa tuyết. Cảnh ở đây vốn đã đẹp, có tuyết lại càng thêm độc đáo.

Lão nghệ sĩ Mai Nam, Tất Bình, Lại Diễm Đàm, Hồng Trọng Mậu, Văn Phúc, Nguyễn Trung Thành, Hùng Cường... trong đợt đi này cũng "thu hoạch" trong ống kính khá nhiều hình ảnh đẹp.

Thời gian lưu lại không nhiều, đoàn liền đi sâu vào một bản làng, một dòng sông, một nương dẫy..., ghi lại cảnh làm mùa, cảnh trẻ em chăn trâu, đến trường,... đó là bản Tấn Xi dưới chân Phó Cáo (Đồng Văn) cách Hà Giang 117 km. ở đây mạn và đào thành rừng bạt ngàn, đang mùa nở rộ, thật là một vùng bông lai tiên cảnh!

(Báo Văn nghệ)